KL

JAARVERSLAG 2009

VERSLAG

Inhoudsopgave

INLEIDING 2
ORGANISATIE 3
PROJECTEN 2009 – CREATIEVE ECONOMIE 5
INNOVATIEPROGRAMMA'S EN CONVERSATIES 5
MAKE LOVE NOT ART 6
CULTUREPLAYER 7
PROJECTEN 2009 – ERFGOED 8
BEELDEN VOOR DE TOEKOMST 8
PROJECTEN 2009 – AUTEURSRECHT 10
CREATIVE COMMONS 10
DIGITALE PIONIERS 11
PROJECTEN 2009 – SLIMME OVERHEID 13
KAFKABRIGADE: ONDERZOEK NAAR ONNODIGE BUREAUCRATIE VOOR SCHOOLLEIDERS 13
PROJECTEN 2009 – SLIMME SCHOLEN 14
INNOVATIEIMPULS ONDERWIJS 14
ONDERWIJS PIONIERS 15
PROJECTEN 2009 – KL WEBSITE, BLOGS & NIEUWSBRIEF 17

Inleiding

Nederland is in crisis, maar met Kennisland gaat het goed. Dat is kort samengevat de conclusie die je kunt trekken als je het jaarverslag van 2009 leest. Een feestelijk jaar want in oktober vierden we het tienjarig bestaan! Dit jaar is het onderwijs een belangrijk aandachtsgebied voor Kennisland geworden. Met Onderwijs Pioniers hebben we een succesvolle pilot in het primair onderwijs gedaan waarin leraren hun idee om hun school te verbeteren konden uitvoeren. De InnovatieImpuls Onderwijs is in samenwerking met het SBO ontwikkeld en wordt nu met steun van het Ministerie OCW uitgevoerd. Daarin werken inmiddels 250 scholen aan innovatie om het lerarentekort te helpen bestrijden. Dit programma loopt de komende twee jaar door.

Op het gebied van auteursrecht heeft Kennisland het project Creative Commons. Het debat over auteursrecht is levendig en wij spelen hierin een actieve rol. Maar we doen meer. Met het project Wiki Loves Art hebben we samen met 45 musea gezorgd voor meer dan 5500 foto's van Nederlands erfgoed die voor iedereen beschikbaar zijn. De Digitale Pioniers kende twee ronden met vele aanvragen en succesvolle projecten. De Digitale Pioniers Academie was ook dit jaar een genoegen om mee te maken. Met Beelden voor de Toekomst is afgelopen jaar gewerkt aan het ontsluiten van digitaal erfgoed, o.a. door verschillende parels uit de collectie van de partners te realiseren. Verder presenteerde Kennisland een onderzoek naar business model innovatie in de erfgoedsector. Het eindrapport vindt gretig aftrek in binnen- en buitenland.

De Kafkabrigade deed o.a. onderzoek naar bureaucratie voor schoolleiders. Op het gebied van de creatieve economie werkte Kennisland mee aan het ontwikkelen van een innovatieprogramma voor de creatieve industrie en evalueerden wij het project Cultureplayer. Maar ook ontwikkelden en onderzochten we het idee voor een nieuwe business school voor de creatieve industrie. Eind 2009 begonnen de voorbereidingen voor een nieuw kennisprogramma voor de culturele sector onder de naam Make Love Not Art.

Het afgelopen jaar heeft Kennisland een strategische heroriëntatie gepleegd op onze rol. Deze is nu als volgt gedefinieerd: Kennisland ontwerpt en realiseert interventies voor maatschappelijke vernieuwing om de kennissamenleving te versterken. Dat doen we met vier typen interventies: ontdekken, ontwikkelen, organiseren en overdragen.

De organisatie staat er sterk voor. De omzet was met 1,8 miljoen euro in 2009 hoger dan ooit. De financiële positie van Kennisland is mede hierdoor zonder meer gezond en toekomstbestendig te noemen. Dat is goed, omdat de komende jaren met onzekerheden zijn omgeven. Toch gaat Kennisland vol vertrouwen de toekomst tegemoet. Na de feestelijkheden en terugblikken op de afgelopen tien jaar is de blik al snel gericht op de komende jaren. Er is volop werk en zeker in de huidige situatie zijn kennis en innovatie hard nodig om de toekomst van Nederland weer een beter perspectief te geven. Kennisland gaat daarom met volle kracht door om Nederland slimmer te maken.

Organisatie

2009 was een vol, druk, vrolijk, maar ook een heel stabiel jaar. Dit ondanks alle heftigheid en de woelige tijden waar wij als land in verkeren. Er zijn verschillende spannende nieuwe projecten gestart, zoals WikiLovesArt, een Kafkabrigade voor schoolleiders, InnovatieImpuls Onderwijs, BMICE en nog veel meer. Ondanks de crisis hadden we genoeg werk, en belangrijker, voldoende interessant en uitdagend werk. De sfeer in het team was goed. Er zijn weinig medewerkers weggegaan (één om precies zijn) en er zijn vijf mensen bij gekomen. Het bestuur is aangevuld tot twee personen en het MT functioneert en managede de lopende zaken.

Team

2009 was een positief, druk jaar voor het team van Kennisland. Het team bestond uit senior adviseurs, adviseurs en junior adviseurs. Iedere medewerker heeft een bepaald expertisegebied. Gezamenlijk zijn zij werkzaam in wisselende projectteams. KL heeft zich steeds meer ontwikkeld tot een professionele organisatie. Medewerkers blijven langer en ontwikkelen zich van junior tot senior medewerkers. De workflow wordt steeds stabieler en professioneler. Een uitdaging is wel om de flexibiliteit, spontaniteit en de licht chaotische creativiteit die hoorde bij de pioniersorganisatie niet kwijt te raken. Een goede balans in werk in opdracht en zelf geïnitieerd werk is daarbij van belang. Verder noodzaakt deze professionalisering tot een wat meer gestructureerd HR beleid zonder dat het te star en standaard wordt. Leren, opleiden en ontwikkelen vond volop plaats. Naast alle reguliere werkoverleggen en persoonlijke ontwikkelingsgesprekken hebben we in 2009 een nieuwe reeks KL seminars georganiseerd waar we met elkaar over voor KL relevante maatschappelijke vraagstukken hebben gediscussieerd. Verder zijn we na het succes van de adviseurs ateliers in 2008 in 2009 een reeks onderzoeksateliers gestart.

Werkzaam in 2009 waren Joeri van den Steenhoven, Chris Sigaloff, Harry Verwayen, Paul Keller, Carolien Bok, Martijn Arnoldus, Lobke van der Meulen, Corline van Es, Nikki Timmermans, Marcel Oosterwijk, Lieke Heijmans. Gelijk bij de start van 2009 is er een aantal nieuwe medewerkers aangetrokken om het team te versterken. Dit waren Thijs van Exel, afkomstig van Clockwork die zich bij Kennisland is gaan bezighouden met de communicatie voor Beelden voor de Toekomst. Tamara Mangelaars is het secretariaat komen versterken na het vertrek van Marije Veenstra. Floor van Dijk die eerder werkzaam was bij Center for Government studies is aangenomen als event coördinator voor alle KL bijeenkomsten en Christophe Laseur, een afgestudeerde politicoloog, heeft het slimme overheid team versterkt. In december is Janet Vloothuis, die in Amsterdam organisatie psychologie heft gestudeerd, in dienst getreden om zich toe te leggen op de InnovatieImpuls Onderwijs, een project om het lerarentekort in het onderwijs te bestrijden. Ook is Maarten Zeinstra gestart als Open Content adviseur/webontwikkelaar.

Verder waren we verheugd met een aantal stagiairs: Joris, Marc, Elske, Aaisha en Noor. Inclusief freelancers en stagiairs werkten in 2009 tussen de 17 en 22 mensen bij Kennisland.

Management Team

In 2009 is de dagelijkse gang van zaken gemanaged door een management team. Het MT hield zich bezig met de middellange en korte termijnstrategie, bijvoorbeeld als het gaat om nieuwe projecten en activiteiten. Het MT droeg zorg voor de uitvoering van alle activiteiten en een goede bedrijfsvoering in termen van personeel, beheer, administratie en kantoor. Het MT bestaat uit de twee leden van het bestuur, aangevuld met twee senior medewerkers (Harry Verwayen en Paul Keller) die verantwoordelijkheid hebben voor grotere projecten en/of programma's, en algemene taken binnen de organisatie. Daarnaast is Office Manager Carolien Bok lid van het MT.

Bestuur

Het bestuur van KL is in 2009 aangevuld met Chris Sigaloff. Chris heeft de positie van vicevoorzitter/secretaris ingenomen. Joeri van den Steenhoven heeft zijn positie van voorzitter en penningmeester voortgezet. Samen vormen zij het bestuur van KL.

Raad van Toezicht

De samenstelling van de Raad van Toezicht is in 2009 ongewijzigd. De leden zijn:

- Harry Starren, directeur De Baak, managementcentrum VNO-NCW (voorzitter)
- Liesbeth Schöningh, vice-voorzitter College van Bestuur ROC A12 & Arentheem College
- Jetse Sprey, partner VersteegWigmanSprey Advocaten

Besloten is het aantal leden uit te breiden van drie naar vijf leden. Hiervoor zullen in 2010 nieuwe leden worden gezocht.

Financiën

Ondanks de huidige economische crisis is 2009 een uitstekend jaar geweest. De omzet is gestegen naar 1,8 miljoen euro. Dit was zelfs behoorlijk meer dan begroot. Ook het resultaat van 2009 is positief. Kennisland heeft daarmee een goede basis en kan met vertrouwen de toekomst tegemoet zien. Structureel staat de stichting er financieel gezond voor. De vooruitzichten voor 2010 zijn wederom goed.

Jubileum Jaar

2009 was een bijzonder jaar voor KL; in oktober was namelijk onze 10-jarige verjaardag. Ons jubileumjaar loopt van 2 oktober 2009 tot 2 oktober 2010. Hiervoor ondernemen we de volgende activiteiten: het spetterende feest op 2 oktober 2009, het schrijven van een 'KL handboek' over de aanpak van KL in het creëren van maatschappelijke vernieuwing. Ook organiseren we een KL-Summerschool met het thema 'hoe maak je een land slimmer'. Deze 'sociale innovatie safari' zal in de zomer van 2010 plaatsvinden. Tenslotte zijn we bezig met een nieuwe kenniseconomie monitor die op 2 oktober 2010 zal verschijnen.

Projecten 2009 – Creatieve Economie

Innovatieprogramma's en conversaties

Opdrachtgevers: Ministerie van EZ, Ministerie van OCW, LabforCulture, Gemeente Amsterdam
Team: Martijn Arnoldus, Joeri van den Steenhoven en Lieke Heijmans

Creatieve economie, en in het bijzonder creatieve industrie en creatieve stad, waren sinds 2005 niet van het netvlies bij (lokale) bestuurders en het bedrijfsleven. 2009 kan gerust worden gezien als een omslagjaar. De economische crisis is daar voor een deel debet aan. Daarnaast raakt de magie van Richard Florida's ideeën over creatieve klasse en creatieve steden uitgewerkt. Tekenend is dat het NICIS Topinstituut eind 2009 een studiedag organiseerde met als titel 'De creatieve stad: de hype voorbij', waarop Kennisland een workshop verzorgde.

Dat betekent niet dat het veld rond creatieve economie tot stilstand is gekomen. Integendeel. Kennisland was in 2009 vooral achter de schermen actief voor een aantal grote strategische trajecten en programma's. In de eerste helft van het jaar was Kennisland betrokken bij de FES-aanvraag Creatieve Industrie van de Ministeries van EZ, OCW en een aantal lokale overheden en bij het formuleren van het NWO-onderzoeksprogramma RISCC (Research & innovation in smart creative contexts). Daarnaast leverde Kennisland input voor de tweede beleidsbrief Cultuur en Economie van EZ en OCW die rond de zomer verscheen onder de titel 'De waarde van creatie'.

In juni 2009 organiseerde Kennisland in samenwerking met LabforCulture (European Cultural Foundation) een aantal online debatten en een eendaagse rondetafel in Göteborg, Zweden voor de internationale cultuursector. Onder de noemer 'Converging pathways to new knowledge' werd er een open gesprek gevoerd over de implicaties van de opkomst van nieuwe (sociale) media op de manier waarop de cultuursector (en creatieve industrie in breder verband) werkt en kan werken. De publicatie naar aanleiding van de rondetafel verschijnt begin 2010.

Eind 2009 werd Kennisland benaderd om mee te schrijven aan het Innovatieprogramma Creatieve Industrie van SenterNovem (nu: Agentschap NL). Kennisland schreef de eerste draft voor het programma en begeleidde de, vanuit de sector samengestelde, schrijfgroep die begin 2010 met een definitieve tekst moet komen voor het meerjarige innovatieprogramma.

2010 wordt voor Kennisland een jaar van bezinning als het over creatieve economie gaat. We willen eens goed op rij zetten waar het thema precies staat, welke kansen en uitdagingen er nog liggen en hoe Kennisland het thema sterker kan positioneren binnen haar missie: Nederland slimmer maken. Dat creativiteit daarbij een belangrijke rol inneemt is zeker.

Make Love Not Art

Opdrachtgever: Make Love Not Art wordt gefinancierd door een aan Kennisland verstrekte subsidie van het Ministerie van OCW
Team: Joeri van den Steenhoven, Nikki Timmermans en Lieke Heijmans
Website: www.makelovenotart.nl

Make Love Not Art (MLNA) is een kennisprogramma dat culturele instellingen inspireert en ondersteunt om zich te verbinden met de samenleving. Dat vergt vernieuwing. MLNA biedt toegang tot kennis, ervaringen en nieuwe netwerken. Maar het geeft ook begeleiding en advies, onder meer voor de projecten van de regeling Innovatieve Cultuuruitingen. MLNA wordt mogelijk gemaakt door het Ministerie van OCW en werkt samen met de Cultuurformatie. De uitvoering ligt in de eerste fase bij Kennisland, de Baak en Mediamatic. Daarnaast worden tal van experts betrokken.

Op de website van MLNA is allerlei nieuws en informatie te vinden. Het geeft toegang tot kennis en praktijkvoorbeelden, zoals de projecten van de regeling Innovatie cultuuruitingen. De website is tevens een sociaal netwerk waar mensen de verbinding kunnen maken. MLNA organiseert bijeenkomsten om met elkaar kennis te delen, maar het zal ook te gast zijn bij andere events. Want MLNA wil aansluiten en voortbouwen op bestaande netwerken binnen en buiten de culturele sector in heel Nederland.

MLNA sluit aan op de regeling Innovatie cultuuruitingen dat als doel heeft het maatschappelijk draagvlak en publieke erkenning voor kunst en cultuur te vergroten. Meer informatie over de regeling en de wijze van indienen kan ingewonnen worden bij Agentschap NL, voorheen: SenterNovem. Kennis en ervaringen uit de regeling zullen via MLNA beschikbaar komen voor de gehele culturele sector.

MLNA bouwt onder andere voort op de lessen uit de Creative Challenge Call en Netwerk CS. Deze website is de digitale reïncarnatie van de Netwerk CS-website, die een aantal jaren geleden opgericht is om een impuls te geven aan het leren over diversiteit in de culturele sector. Iedereen is welkom om mee te doen aan MLNA en is uitgenodigd om nieuwe verbindingen aan te gaan en nieuwe initiatieven te starten.

Om de positie van kunst en cultuur in de samenleving te waarborgen, is het nodig het maatschappelijk draagvlak hiervoor te vergroten. Hoe kan de culturele sector zich dan meer verbinden met de samenleving? Dat vergt vernieuwing. Niet zozeer van culturele productie zelf, maar van manieren van samenwerken met andere instellingen en organisaties buiten de culturele sector. MLNA helpt daarbij. MLNA toont de urgentie voor kunst en cultuur om zich in de samenleving te manifesteren, en geeft inspiratie en handvatten hoe dat te doen.

Op woensdag 20 januari vond de kickoff van Make Love Not Art plaats op het recentelijk gerenoveerde stoomschip Rotterdam samen met 150 genodigden van binnen en buiten de culturele sector. Deelnemers gingen met elkaar in gesprek over strategische uitdagingen in de maatschappij en de mogelijke rol daarin van kunst en cultuur. Rietje van Dam-Mieras, juryvoorzitter van de regeling Innovatie cultuuruitingen gaf uitleg over de regeling en afgevaardigden van de zes gehonoreerde projecten uit de eerste ronde van de regeling werden stevig ondervraagd.

Waar het in 2009 vooral om voorbereiden ging, is MLNA begin 2010 dan daadwerkelijk van start gegaan. In 2010 hopen we het hele programma te mogen uitvoeren samen met Mediamatic en De Baak.

Cultureplayer

Opdrachtgever: Ministerie van OCW
Team: Joeri van den Steenhoven en Corline van Es

Het project Cultureplayer is 2006 geïnitieerd door het Amsterdams Uitburo (AUB), Fabchannel en FutureWeb. In dit project werkten tien Amsterdamse culturele instellingen samen om via internet hun publieksbereik te vergroten en hun marketing te versterken. Cultureplayer was een experiment met tien Amsterdamse culturele instellingen: Bibliotheek Amsterdam, Concertgebouw, De Nederlandse Opera, Van Gogh Museum, IDFA, Stadsschouwburg, Meervaart, Theater Carré en het Holland Festival.

Het project is voor 2/3 met een subsidie ondersteund door het Ministerie van OCW en de Gemeente Amsterdam. Het project is per 1 april 2009 afgesloten. Kennisland is door het Ministerie van OCW gevraagd een evaluatieonderzoek uit te voeren.

Een project als Cultureplayer vergt innovatie op meerdere gebieden. Van het registreren en regelen van de rechten tot het uitzenden, distribueren en archiveren van het materiaal. Van de ervaringen die binnen Cultureplayer zijn opgedaan kunnen door alle betrokkenen lessen getrokken worden.

Projecten 2009 – Erfgoed

Beelden voor de Toekomst

Opdrachtgever: Ministerie van OCW
Team: Harry Verwayen, Thijs van Exel, Martijn Arnoldus, Paul Keller, Lieke Heijmans, Maarten Zeinstra en Marcel Oosterwijk
Website: www.beeldenvoordetoekomst.nl

In de archieven van Beeld en Geluid (Hilversum), die van het Filmmuseum (Amsterdam) en het Nationaal Archief (Den Haag) is de beeldgeschiedenis van de afgelopen honderd jaar opgeslagen. Speelfilms, documentaires en radio- en televisieprogramma's beslaan ruim 700.000 uur materiaal. Dit oeuvre is opgebouwd door filmers, programmamakers en fotografen tegen kosten die in de vele miljarden lopen. Binnen het project Beelden voor de Toekomst zal de komende zeven jaar een kerncollectie van het Nederlandse audiovisuele erfgoed door digitalisering veilig gesteld worden voor de toekomst. In totaal zullen 137.200 uur video, 22.510 uur film, 123.900 uur audio en 2,9 miljoen foto's worden gerestaureerd, geconserveerd en gedigitaliseerd.

Hiermee participeert Kennisland in het grootste digitaliseringproject van audiovisueel erfgoed in Europa. Het project wordt uitgevoerd door een consortium van zes partijen. Kennisland adviseert het consortium op het gebied van auteursrecht, positionering, businessmodellen en innovatie. Door vernieuwend onderzoek uit te voeren, baanbrekende congressen te organiseren en innovatieve diensten te ontwikkelen dragen wij bij aan de doelstellingen van het project: brede toegankelijkheid van het materiaal en maximalisering van de maatschappelijke baten.

Een van de interessante aspecten aan het project is dat het gesubsidieerd is op een economische grondslag. Uiteraard speelt er een groot cultureel en maatschappelijk belang bij het behoud van erfgoed, maar het project probeert aantoonbaar te maken dat de economische baten de kosten van het digitaliseren (Eur 173 miljoen) ontstijgen. Hiermee wordt een belangrijke stap gezet in het versterken van de kenniseconomie. Een saillant detail is dat de financiering komt uit de FES-gelden (aardgasbaten), waar voorheen alleen grote infrastructurele projecten als de verguisde Betuwelijn van betaald werden. Onvrede over die gang van zaken was een van de redenen waarom Kennisland is opgericht. Een belangrijke doorbraak dus.

Kennisland heeft afgelopen jaar in samenwerking met de projectpartners 6 pilots ontwikkeld en uitgevoerd. Deze pilots (ook wel 'parels' genoemd) hebben tot doel unieke delen van de collectie op een innovatieve manier toegankelijk te maken. Op deze manier wordt aangetoond wat er allemaal mogelijk is door het project, maar het is ook een katalysator voor dienstenontwikkeling bij de consortiumpartners. Zo is er in 2009 een remix wedstrijd uitgeschreven waarbij als basis stukjes stomme film van Amsterdam werden gebruikt. De inzendingen waren over het algemeen van hoge kwaliteit en de beste drie werden getoond tijdens het Nederlands Filmfestival in Utrecht. Ook is er geëxperimenteerd met publieksparticipatie rond geo-tagging, waarbij foto's van het Nationaal Archief uit de eerste wereldoorlog door de Open Streetmap community van locatietags worden voorzien. Een ander markant voorbeeld was het project T-visionarium, een installatie waarbij bezoekers in 3-D op een associatieve manier door de collectie konden browsen.

Na een tumultueus 2009 gaat het project nu duidelijk een andere fase in. Het is voor iedereen in het project helder dat de opstartperiode definitief achter de rug is en de prioriteiten nu aan het verschuiven zijn; waar in de opstartfase het opzetten van de digitaliseringsoperatie centraal stond, zal nu het toegankelijk maken van het materiaal een grotere prioriteit krijgen. Dat zal onder meer betekenen dat het oplossen van de auteursrechtenkwestie ook aan belang zal toenemen. Deze beweging heeft ook consequenties voor de organisatie van het project. Begin 2010 zal het consortium afscheid nemen van twee partners, de VOB en het CDR. Zij zullen als onderaannemer nog wel bijdragen aan het slagen van het project. Dit heeft natuurlijk ook invloed op de dynamiek tussen de overgebleven vier partners, waarbij Kennisland haar positie als niet-collectiehoudende partij zal moeten gaan expliciteren. Dit proces is inmiddels in gang

gezet, waarbij Kennisland nadrukkelijker naar voren zal treden als vertegenwoordiger van het maatschappelijk belang van het project. Dit zal zich uiten in activiteiten die gericht zijn op het breed en open beschikbaar stellen van het materiaal, doeltreffende en innovatieve pilots en een sterker accent op kennisdeling. Ook de interne organisatie binnen Kennisland zal dit jaar veranderen. Vanaf maart zal Harry Verwayen het projectleiderschap (tijdelijk) overdragen aan Paul Keller. Harry gaat dan aan de slag als Director Business Development bij Europeana, het grootste Europese erfgoedproject. Afhankelijk van de rol die Kennisland kan en wil gaan spelen in deze fase van het project zal er een profiel opgesteld worden voor vervanging van Harry.

Projecten 2009 – Auteursrecht

Creative Commons

Opdrachtgever: Ontwikkeld door KL, de Waag, IViR gerealiseerd met financiële ondersteuning van het Ministerie van OCW
Team: Paul Keller, Martijn Arnoldus, Lieke Heijmans en Maarten Zeinstra
Website: www.creativecommons.nl

Sinds 2005 is Kennisland penvoerder voor Creative Commons Nederland. Creative Commons staat voor een flexibele omgang met auteursrecht. Hoewel we er bijna nooit bij stilstaan, is auteursrecht overal om ons heen. Zelfs een tekening op een servetje kan auteursrechtelijk beschermd zijn. Met name door de opkomst van internet en digitalisering van content is behoefte ontstaan aan eenvoudige en flexibele manieren om auteursrecht te kunnen uitoefenen. Creative Commons biedt auteurs, kunstenaars, wetenschappers en onderwijzers de vrijheid om op een flexibele manier met hun auteursrechten om te gaan.

Met een Creative Commons licentie behouden ze al hun rechten, maar kunnen ze tegelijk aan anderen toestemming geven om het gelicenseerde werk te verspreiden, met anderen te delen of bij sommige licenties het ook te bewerken. Creative Commons biedt hiervoor zes gestandaardiseerde open content licenties aan en geeft advies en voorlichting over gebruik en toepassing van deze licenties.

Voor Creative Commons Nederland was 2009 een jaar waarin naast de gebruikelijke gastcolleges, presentaties en kortlopende advies- en voorlichtingstrajecten, een aantal grotere publieksevenementen werd georganiseerd. Vanuit Kennisland werd Wiki Loves Art/NL opgezet. Kern van het project was een fotowedstrijd in juni 2009: in 45 musea, verspreid over heel Nederland, mochten deelnemers collecties fotograferen. Doel van dit project was het verrijken van de online encyclopedie Wikipedia met foto's van Nederlands erfgoed. De encyclopedie heeft een tekort aan vrij gelicenseerde beelden van kunst- en erfgoedobjecten.

Een ander evenement waar Kennisland verantwoordelijk voor was, was een internationale sessie over Creative Commons licenties in de audiovisuele sector. De sessie werd gehouden op 24 september in samenwerking met Picnic en Creative Commons International. Deelnemers aan deze sessie waren Bregtje van der Haak (VPRO), Moheed Ahmad (Al Jazeera) en Hans Westerhof (Instituut voor Beeld en Geluid). Tijdens deze sessie is er aan de hand van de gepresenteerde voorbeelden (Al Jazeera CC repository, www.openbeelden.nl en de Creative Commons-pilot van de VPRO) met het publiek over auteursrechtelijke strategieën voor filmmakers en omroeporganisaties gediscussieerd.

Noemenswaardig zijn de adoptie van Creative Commons licenties voor de open leermaterialenbank Wikiwijs door het Ministerie van OCW, en de release van een aantal VPRO-documentaires uit de reeks 'De eeuw van de stad' onder Creative Commons licentie.

De laatste twee mijlpalen geven aan dat Creative Commons steeds serieuzer wordt genomen in zowel de wereld van het onderwijs als in de (meer commerciële) mediasector. Dat juichen we toe, want we zijn ervan overtuigd dat beschikbaarheid en het delen van creatief werk positief uitwerken op het innovatieve vermogen van de Nederlandse samenleving. Open content maakt Nederland slimmer en creatiever.

In 2010 werkt Kennisland binnen Creative Commons Nederland verder aan de structurele inbedding van open licenties in onderwijs, onderzoek, media en bij de overheid. Met de partners van Wikiwijs (Kennisnet en de Open Universiteit) wordt verder gewerkt aan open onderwijs. Met BUMA/STEMRA wordt gewerkt aan bestendiging van open licenties in de muzieksector. Wiki Loves Art/NL krijgt mogelijk een vervolg met een speciale focus op het lager- en middelbaar onderwijs. In het kader van Mediawijsheid rond Kennisland begin 2010 het pilotproject KoppieCopy af, waarin jongeren zelf een voor hun aansprekende manier ontwikkelen om kennis over auteursrecht op te doen. De pilot krijgt vanaf april landelijke opgeschaling. Last but not least werkt Kennisland in 2010 aan een nieuw werkprogramma voor Creative Commons voor 2011-2013. Want de missie is nog niet afgerond.

Projecten 2009 – Sociale Media

Digitale Pioniers

Opdrachtgever: De stimuleringsregeling Digitale Pioniers wordt gefinancierd door een aan Kennisland verstrekte subsidie van het Ministerie van OCW en PRIMA, het Programma Implementatie Agenda ICT-Beleid
Team: Nikki Timmermans, Corline van Es en Paul Keller
Website: www.digitalepioniers.nl

Digitale Pioniers steunt kleine maatschappelijke organisaties die innovatieve media op het internet ontwikkelen. Dat doen we in twee trajecten:

De Digitale Pioniers Regeling stelt kleine eenmalige bedragen (tot 30.000 euro), expertise en begeleiding beschikbaar voor maatschappelijke internetprojecten. Kenmerkend voor de regeling is de snelle en simpele aanvraagprocedure: na sluiting van de inschrijving krijgen projecten binnen zes weken te horen of ze zijn geselecteerd. Projecten die geselecteerd zijn krijgen binnen zes weken de eerste 80% van het toegekende bedrag op hun rekening gestort. Na toekenning maken Digitale Pioniers vanzelfsprekend deel uit van het Digitale Pioniers netwerk, waar alle eerder toegekende projecten en experts deel van uit maken.

Digitale Pioniers geeft ruimte aan kleine maatschappelijke initiatieven en stimuleert daarmee innovatie van onderop. Het beste is dit natuurlijk te illustreren met de projecten zelf! Bijvoorbeeld:

Woberator:

Een middel om niet direct beschikbare informatie op te kunnen vragen is de Wet Openbaar Bestuur, kortweg de Wob genoemd. In principe is alle overheidsinformatie openbaar, maar de openbaarmaking ervan is in gevallen passief. In de praktijk kan een Wob verzoek veel tijd in beslag nemen; op een Wob verzoek moet binnen twee weken een beslissing gemaakt worden. De Woberator ondersteunt het aanvraagproces van Wob-verzoeken. Het procesmanagement en realiseren van een duurzaam oplossing voor informatieverstrekking over het verloop en de resultaten van Wobverzoeken. Deze oplossingen moeten er voor zorgen dat het indienen van een Wob verzoek laagdrempeliger wordt en efficiëntie van Wob verzoeken voor alle betrokken partijen verbeterd. Mensen die gebruik maken van de diensten worden gemotiveerd om hun bevindingen en resultaten te delen zodat deze gebruikt kunnen worden voor een verdere verbetering van de dienstverlening.

Upload Cinema:

Upload Cinema brengt de beste video's van het web naar de het witte doek. Elke maand wordt er een avondvullend programma van inspirerende en onderhoudende internetvideo's gemaakt, gekoppeld aan een speciaal (actueel) thema. Het publiek zorgt zelf voor de content door vooraf films in te sturen via de website van Upload Cinema. Een vaste redactie aangevuld met één of twee gastredacteuren (passend bij het thema) selecteert de beste en stelt daar een programma van samen van circa anderhalf uur. Het programma wordt 'live' ingeleid, na afloop is er ruimte voor discussie. De Digitale Pioniers ondersteunt Upload Cinema met de ontwikkeling van een content management systeem voor website en e-mail. Daarmee kunnen bioscopen en culturele instellingen een eigen Upload Cinema community opbouwen.

In 2009 opende Digitale Pioniers in opdracht van het Ministerie van BZK een speciale ronde op het thema e-participatie. Op maandag 26 oktober pitchten de projectleiders van de eParticipatie-ronde hun projectresultaten op de overvolle Social Strategy Talk (SST). Het centrale onderwerp: 'Society 2.0: eParticipatie en Open Data'. Lee Bryant, co-founder van Headshift, een toonaangevend adviesbureau uit Engeland op het terrein van open data en eParticipatie en Tom Steinberg van They Work For You waren speciaal overgevlogen om te vertellen over hun ervaringen. Voorafgaand aan SST ging Steinberg bij Kennisland in discussie met de pioniers en medewerkers van het ministerie van BZK, initiator van de eParticipatie-ronde.

Foto: Sebastiaan ter Burg.

In 2010 lopen de zeventiende en achttiende – tevens laatste - ronde van de DP-regeling af en eindigt de vierde en laatste editie van de Academie. In het najaar van 2010 zal Digitale Pioniers eindigen met het State of Social Media Congres. Op dit congres zullen trends en ontwikkelingen op het gebied van sociale media en de rol van regelingen als Digitale Pioniers centraal staan. Voorafgaand aan het event voert Kennisland voorbereidend onderzoek uit in de vorm van een Social Media Scan, om in kaart te brengen op welke ontwikkelingen en initiatieven tijdens het congres ingespeeld moet worden.

Projecten 2009 – Slimme Overheid

Kafkabrigade: onderzoek naar onnodige bureaucratie voor schoolleiders

Opdracht: Casusonderzoek op basis van de verhalen van acht basisschooldirecteuren
Opdrachtgever: Ministerie van Onderwijs Cultuur en Wetenschap (OCW)
Team: Chris Sigaloff, Lobke van der Meulen en Christophe Laseur
Website: www.kafkabrigade.nl

Uit eerdere onderzoeken naar administratieve lasten van OCW is gebleken dat juist basisschooldirecteuren een groep binnen het onderwijs is, die met heel veel onnodige bureaucratie te maken heeft. Daarom besloot de directie Primair Onderwijs van het Ministerie begin 2009 om de Kafkabrigade in te schakelen om nu eens te kijken waar basisschooldirecteuren vooral tegen aanlopen en wat oplossingen daarvoor zouden kunnen zijn. Daarnaast wilde de directie de uitkomsten van het onderzoek ook gebruiken als input voor de leiderschapsagenda die in de zomer van 2010 voltooid zou worden.

Omdat er ruim 7.000 basisscholen zijn in Nederland, die qua omvang, karakter, onderwijsformule en ligging zeer verschillen, hebben we in overleg met OCW besloten om niet één casus te selecteren, maar acht. Zo hebben we directeuren geïnterviewd van grote en kleine basisscholen in Den Haag, Heerhugowaard, Leusden, Oosterhout, Rijsbergen, Zwolle, Gouda en Maastricht. Uit die gesprekken kwamen heel duidelijk drie algemene knelpunten naar voren:

- De relatie tussen schooldirecteuren en hun bovenschools bestuur (met name grote schoolbesturen worden als extra bureaucratische laag ervaren);
- De relatie tussen schooldirecteuren en de gemeente (met name in geval van huisvesting en subsidies);
- Alle procedures rond zorgleerlingen (met name voor de kinderen met gedragsproblemen, REC cluster 4).

Over elk van deze onderwerpen hebben we vervolgens een 'Functioneringsgesprek' georganiseerd. Van elk gesprek hebben we een actieplan opgeleverd. Tot slot hebben we over het hele onderzoek nog een eindrapport geschreven, dat inmiddels openbaar is gemaakt.

Goed onderwijs is essentieel voor een slimmer Nederland. Met deze opdracht hopen we de rompslomp in het basisonderwijs te verminderen, waardoor er meer tijd in kwaliteit van het onderwijs gestoken kan worden.

Het 'Functioneringsgesprek' over zorgleerlingen hebben we in het midden van het land laten plaatsvinden, in plaats van in de regio waar de casus zich afspeelde. De reden was dat we mensen van over het hele land hadden uitgenodigd en op die manier hadden we meer garantie dat iedereen deel zou willen nemen. Tijdens het gesprek bleek dat dit nog een bijkomend voordeel had. De mensen van de basisschool, de speciale school en Bureau Jeugdzorg, die elkaar nog niet eerder hadden ontmoet, waren al carpoolend naar het 'Functioneringsgesprek' gekomen. De eerste interventie was daarmee al een feit!

De dag voordat half februari 2010 het kabinet viel, heeft het Ministerie van OCW het eindrapport van de Kafkabrigade Schoolleiders openbaar gemaakt. Daarbij heeft toenmalig staatssecretaris Sharon Dijksma aangekondigd om in april 2010 een uitgebreide beleidsreactie naar de Tweede Kamer te sturen, waarin ze zeker ook in gaat op de praktische punten die wij noemen voor de herziening van het Passend Onderwijs. De vraag is nu echter of de beleidsreactie er ooit nog zal komen.

Wel zal er in ieder geval een slotbijeenkomst bij OCW plaatsvinden voor alle deelnemers aan het onderzoek. En zullen we met de directie Primair Onderwijs verder praten over de implementatie van actiepunten.

Projecten 2009 – Slimme Scholen

InnovatieImpuls Onderwijs

Opdracht: Programma in het po en vo om het lerarentekort te bestrijden.
Partner: Sector Bestuur Onderwijs (SBO)
Opdrachtgever: Ministerie van Onderwijs Cultuur en Wetenschap (OCW)
Team: Chris Sigaloff en Janet Vloothuis
Website: www.innovatieimpulsonderwijs.nl

Steeds meer scholen en schoolbesturen zoeken, al dan niet ingegeven door het vergrijzingvraagstuk, op eigen initiatief oplossingen in vernieuwende ideeën over organiseren. Een andere, slimmere manier van werken kan problemen oplossen en nieuwe mogelijkheden bieden. Soms zoeken scholen het in nieuwe taken en rollen, in een andere taakverdeling, of in een andere samenstelling van teams. Ook kan een omslag naar het slim inzetten van ICT de druk op het docententeam verminderen. Zulke innovatieprocessen moeten volledig gedragen worden door de gehele organisatie. Het vraagt om visie en betrokkenheid van bestuur, management én het onderwijspersoneel.

Als steun voor scholen die hun organisatie op innovatieve wijze willen klaarstomen voor de komende jaren stelt het kabinet 18 miljoen euro beschikbaar onder de naam InnovatieImpuls Onderwijs. Dit geld is bestemd voor scholen in het basis- en voortgezet onderwijs die innovatieve projecten ontwikkelen die bijdragen aan het opvangen of tegengaan van het lerarentekort.

De InnovatieImpuls Onderwijs biedt, naast financiële middelen, vooral intensieve ondersteuning aan scholen bij de ontwikkeling en uitwerking van hun initiatieven. Hiervoor worden coaches, experts en onderzoekers ingezet. Verder is het de bedoeling dat scholen ook van elkaar leren en kennis opdoen over het effect van hun vernieuwingen via gedegen onderzoek.

Het onderwijs staat voor een grote uitdaging: hoe handhaven we de kwaliteit en zorgen we dat de werkdruk niet toeneemt wanneer een groot aantal leraren als gevolg van de vergrijzing het onderwijs verlaat? De InnovatieImpuls probeert op basis van nieuwe ideeën uit het onderwijsveld zelf antwoorden te vinden op dit prangende vraagstuk. Hiermee biedt het naast oplossingen ook een nieuwe aanpak die de innovatiekracht van scholen zelf stimuleert. Daarmee draagt dit project bij aan slimmere scholen die in staat zijn om te van binnenuit en van onderop te vernieuwen en te verbeteren.

De afgelopen maanden vond een reeks van bijeenkomsten plaats. Op die bijeenkomsten zijn scholen uitgenodigd om met innovatieve oplossingen te komen. Dit resulteerde in talloze goede ideeën, nieuwe samenwerkingsverbanden en uiteindelijk in 45 ingediende innovatieconcepten.

In 2010 moeten alle door het veld ontwikkelde plannen ingediend worden en zal de jury de meest kansrijke concepten selecteren. Deze concepten vormen de basis voor een subsidieregeling waar andere scholen zich op kunnen inschrijven. Kennisland zal, samen met het SBO in 2010, zorg dragen dat scholen deze concepten kunnen vertalen naar hun eigen praktijk en dat oplossingen die leiden tot slimmer organiseren breed toepassing kunnen vinden.

Onderwijs Pioniers

Opdracht: Programma in het basisonderwijs om het lerarentekort te bestrijden.
Partner: Sector Bestuur Onderwijs (SBO)
Opdrachtgever: Eigen initiatief, maar mede gefinancierd door de arbeidsmarktmiddelen uit het primair onderwijs
Team: Chris Sigaloff, Kimon Moerbeek
Website: www.onderwijspioniers.nl

Onderwijs Pioniers is een programma dat leerkrachten stimuleert en ondersteunt om met verbeteringen te komen voor hun eigen school. Concreet daagt Onderwijs Pioniers leerkrachten uit om met ideeën en oplossingen te komen voor de problemen waar zij in hun dagelijkse werkproces tegenaan lopen. Onderwijs Pioniers stelt leerkrachten in staat, door middel van het bieden van ruimte, tijd, geld, professionele begeleiding en een lerend netwerk, hun idee te realiseren. Het is ontstaan vanuit de opvatting dat innovatie van onderop noodzakelijk is binnen het onderwijs. Alleen zo kunnen we antwoorden vinden op de uitdagingen van deze tijd in het Nederlandse onderwijsveld. Hiervoor dient het innovatieve vermogen van scholen vergroot te worden. Hierbij spelen leerkrachten een cruciale rol.

Onderwijs Pioniers gaat er van uit dat het mogelijk is om meer te halen uit de potentie die al in onderwijsorganisaties, scholen, aanwezig is. Niet door (alleen) te focussen op het 'opscholen' of 'beter betalen' van individuen, maar door in te spelen op de relaties tussen de verschillende spelers in het veld: leerkrachten, management, bestuur en politiek. Onderwijs Pioniers heeft aangetoond dat er met die aanpak energie en oplossingen kunnen ontstaan in plaats van klachten en frustraties. En dat hiervoor geen stelselwijzigingen nodig zijn, maar dat je er als school direct mee kan beginnen. Door misschien wel alleen andere vragen te stellen, of dezelfde vragen anders te stellen, of dezelfde vragen aan anderen te stellen.

Op 17 juni 2009 vond bij het SBO het slotevenement plaats waarbij één van de vijftien projecten, Samen Spelen van Annet van Ederen, door Tweede Kamerlid Tofik Dibi de Onderwijs Pioniers Trofee 2009 uitgereikt kreeg. Alle pioniers kregen de kans om hun project te presenteren ten overstaan van pers en publiek, waaronder prominenten uit het onderwijsveld.

Omdat we de ervaringen en lessen van het programma willen delen en verduurzamen, is aan het programma een onderzoek verbonden. Het onderzoek is gericht op het versterken van deze sociale interventie en op het trekken van lessen daaruit. In 2010 verschijnt er een publicatie die een constructieve bijdrage wil leveren aan de kennis over onderwijsinnovatie in het algemeen en met name de discussie aanwakkeren over wat sociale innovatie kan betekenen voor het onderwijsveld. Verder gaan we met financiële ondersteuning van het SNS Reaal fonds een Onderwijs Pioniers starten in het voorgezet onderwijs.

Projecten 2009 – KL website, blogs & nieuwsbrief

Projectteam: Marcel Oosterwijk en Thijs van Exel
Opdrachtgever: Kennisland
Websites: www.kennisland.nl en http://blog.kennisland.nl/kennisland/

KL website

De website van Kennisland gaat alweer de nodige tijd, een aantal jaren, mee. Al in 2008 vond Kennisland het tijd voor een nieuwe website die beter aansloot bij de positionering. Er is eind 2008 een traject gestart om de website te vernieuwen, maar dat is gestaakt omdat er nog geen duidelijke keuze was gemaakt over de positionering van Kennisland. Dat traject werd begin 2009 opgestart, met een 'KL heidag' op 3 juni 2009 als 'finale'. Op deze dag kwam heel KL bijeen om beslissingen te nemen over het merk Kennisland. Ook is er tijdens deze dag een concept uitgewerkt voor de nieuwe website, dat goed aansluit bij de positionering.

We zien de website als 'etalage' voor wat wij te bieden hebben, in alle opzichten: diensten, projecten, inhoud, mensen. In deze etalage staan onderscheidende zaken, zoals projecten waarmee KL Nederland slimmer maakt en onderwerpen waarmee KL bezig is / gaat. De verbondenheid van projecten, mensen en doelstellingen wordt op heldere wijze inzichtelijk gemaakt, doordat alle content op een slimme maar eenvoudige manier aan elkaar gekoppeld is (met labels). Daardoor ontdekt de websitebezoeker Kennisland en ziet hij zaken waar hij niet per se naar op zoek was, maar die nieuwsgierig maken naar Kennisland en het werk dat wij doen.

Bijzonder aan deze nieuwe website is de manier waarop de bezoeker navigeert: niet op de 'traditionele' wijze (door middel van hoofd- en subnavigatie), maar met *filters*. Daarmee beïnvloedt de bezoeker de inhoud van de pagina's op basis van persoonlijke voorkeuren en heeft de website dus een dynamische inhoud. Dat maakt Kennisland op een vernieuwende, verrassende en onverwachte manier zichtbaar.

Daarnaast is het belangrijk dat mogelijke geïnteresseerden in onze diensten via de website eenvoudig in contact kunnen komen met relevante contactpersonen. Daarom staat bij ieder project overzichtelijke contactinformatie.

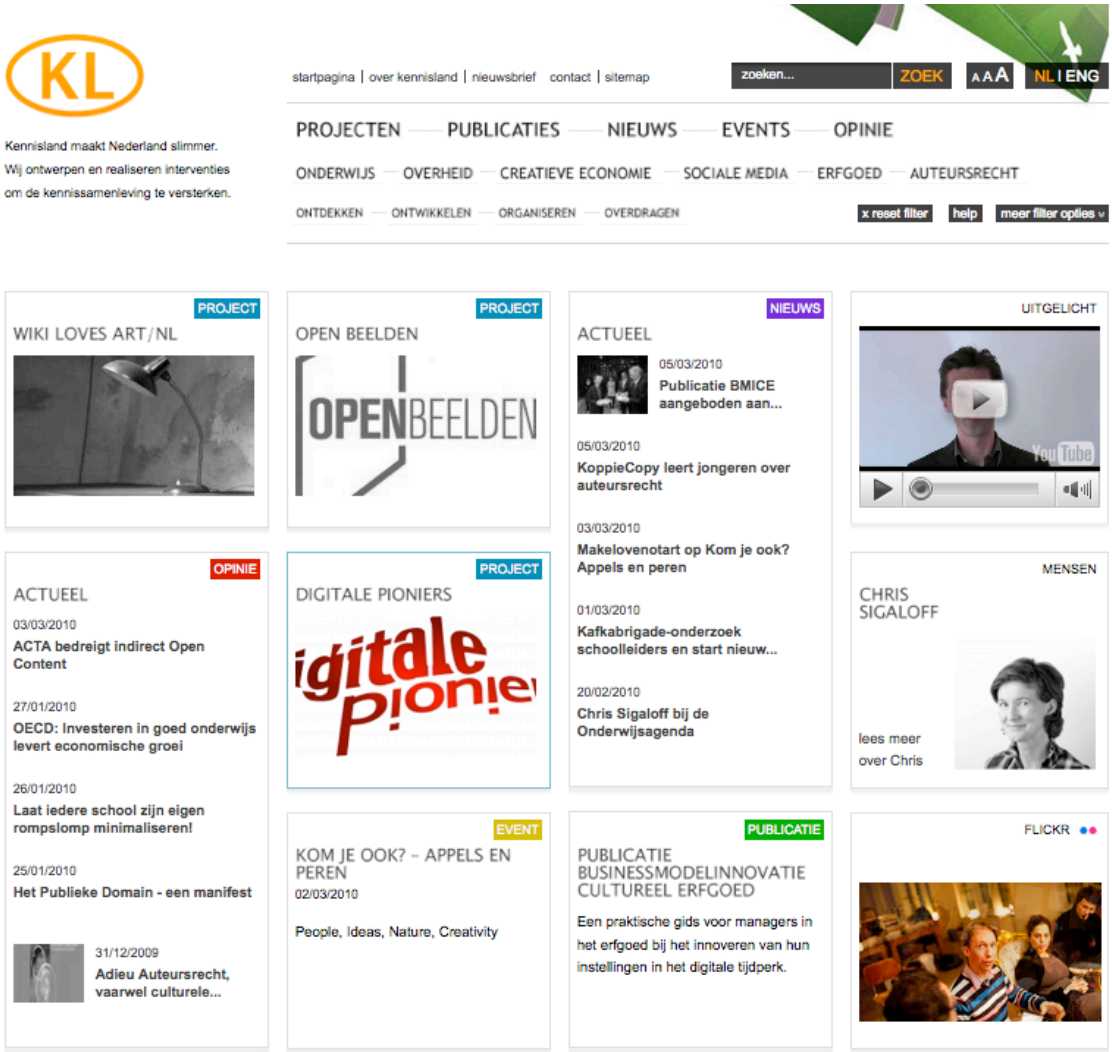

Statistieken

Bijna 66 duizend (duizend minder dan in 2008) unieke bezoekers bezochten in totaal 138 duizend keer de website (duizend minder dan in 2008) en bekeken samen ruim 480 duizend pagina's (30 duizend meer dan in 2008). De gemiddelde bezoektijd was 6 minuten (2 minuten meer dan in 2008).

De Nederlandse RSS-feed is 154.608 keer bezocht (6000 meer dan in 2008), de Engelse RSS-feed 12.160 keer (1000 meer dan in 2008).

KL weblogs

In 2009 hebben KL'ers 52 blogposts geschreven (23 minder dan in 2008) en is de Nederlandstalige blog (blog.kennisland.nl) bijna 3000 keer bezocht (1000 keer minder dan in 2008). We zijn niet geheel tevreden over het aantal posts en over het aantal bezoekers. In de nieuwe KL website zal het blog worden geïntegreerd. Daardoor zal de blog niet 'weggestopt' zijn, maar onderdeel uitmaken van een dynamisch geheel van projecten, nieuwsberichten en events. We hopen daarmee niet alleen meer bezoekers te trekken, maar ook KL'ers te stimuleren vaker blogposts te schrijven.

KL nieuwsbrief

In totaal 10 nieuwsbrieven hebben in 2009 de abonnees bereikt. In dit jaar werd de nieuwe Telecomwet van kracht, die vereist dat je als organisatie expliciet toestemming van je abonnees moet hebben om ze periodieken te mogen sturen, op straffe van hoge boetes. Aangezien het abonneebestand gedurende tien jaar op vooral organische ad hoc wijze is gegroeid, waren we genoodzaakt alle abonnees (ruim 2000) te deactiveren en zich opnieuw aan te laten melden. Gelukkig hebben ruim 800 mensen dat gedaan. De effectiviteit van de

nieuwsbrief (aantal bezorgd x aantal geopend x aantal doorgeklikt) is daardoor twee keer zo groot geworden met een gemiddelde van 14%. Op de nieuwe website zal nog meer dan op de oude met de nieuwsbrief worden 'geadverteerd'. Dit doen we met een aanmeldblok dat op meerdere plaatsen terugkomt en waarbij inschrijvers direct automatisch in het bestand komen.